

**LIETUVOS RESPUBLIKOS PROKURATŪROS ĮSTATYMO NR. I-599 49 STRAIPSNIO IR
1 PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS PAREIGINĖS
ALGOS (ATLYGINIMO) BAZINIO DYDŽIO NUSTATYMO IR ASIGNAVIMŲ DARBO
UŽMOKESČIUI PERSKAIČIAVIMO
ĮSTATYMO NR. XIV-2011 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Parengti Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo Nr. I-599 49 straipsnio ir 1 priedo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nustatymo ir asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo įstatymo Nr. XIV-2011 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektai (toliau – įstatymų projektai).

Lietuvos Respublikos prokuratūra – valstybės institucija, atliekanti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytas funkcijas. Prokuratūra padeda užtikrinti teisėtumą ir teismui vykdyti teisingumą. Lietuvoje pagrindinės prokurorų funkcijos nustatytos Lietuvos Respublikos Konstitucijos IX skirsnio „Teismas“ 118 straipsnyje. Pagrindinis šalies įstatymas, įtvirtinantis piliečių laisves ir teises bei nustatantis valdžios šakų tarpusavio santykius ir ryšius, įpareigoja prokurorus įstatymų nustatytais atvejais ginti asmens, visuomenės ir valstybės teises ir teisėtus interesus, kartu tiesiogiai įtvirtindamas prokurorų nepriklausomumo principą, kad prokuroras, vykdydamas savo funkcijas, yra nepriklausomas ir klauso tik įstatymo. Taigi prokurorui, kaip teisinės sistemos daliai, valstybė suteikė didelius įgaliojimus, tuo pačiu suteikdama ir didelę atsakomybę. Prokuratūra užduotis vykdo vadovaudamasi aukščiausiais profesinės veiklos kokybės ir veiksmingumo kriterijais, siekia proceso veiksmingumo, formuoja žmogaus teises ir laisves užtikrinančią baudžiamojo persekiojimo ir viešojo intereso gynimo praktiką, gina ir saugo teisinės valstybės principus, pripažįsta objektyvumo, skaidrumo, bendradarbiavimo, atskaitomybės, baudžiamojo proceso ekonomiškumo vertybes.

Prokurorams taikomi aukšti profesinės veiklos kokybės reikalavimai, jų atliekamos funkcijos yra sudėtingos ir labai atsakingos, tačiau sparčiai didėjant darbo užmokesčiui Lietuvoje ir atsižvelgiant į augantį infliacijos lygį, prokurorų atlyginimai yra nekonkurencingi ir neleidžia sistemoje išlaikyti aukštos kvalifikacijos profesionalų. Iš prokuratūros savo iniciatyva dažnai traukiasi patyrę ir autoritetą turintys prokurorai, prokuroro profesija nebėra patraukli jaunų teisininkų tarpe. Faktinis prokurorų skaičius 2023 m. birželio 1 d. – 600 prokurorai. 2019 – 2023 m. tarnybą prokuratūroje paliko 84 prokurorai, iš jų net 40 – savo iniciatyva. Vien tik 2021 – 2023 m. tarnybą prokuratūroje paliko 53 prokurorai. Mažėja asmenų, pageidaujančių laikyti pretendentų į prokurorus egzaminą, skaičius – egzaminas paprastai organizuojamas, kai susirenka pageidaujančių jį laikyti 15 asmenų grupė, todėl 2021 m. įvyko tik vienas egzaminas, kurį laikė vos 12 asmenų, o 2022 m. egzaminas neįvyko, nes jį laikyti pageidavo tik 8 asmenys. Be to, šiuo metu itin mažas vadovaujančios grandies prokurorų ir eilinių prokurorų atlyginimų skirtumas. Dėl šios priežasties atrankose į vadovų pareigas labai trūksta potencialių pretendentų, jose dalyvauja 2 ar 3, dažnai – tik vienas pretendentas.

Teikiamų įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai:

1. Pagerinti prokurorų socialines garantijas, sudaryti teisinės sąlygas atitinkamai padidinti visų lygių prokurorų darbo užmokesčių ir didinti prokurorų profesijos patrauklumą, kas galimai reikšmingai prisidėtų, kad prokuratūros sistemoje dirbtų tik aukštos kvalifikacijos pareigūnai.

2. Mažinti ženklų teisėjų ir prokurorų darbo užmokesčių dydžių atotrūkį.

3. Nustatyti, kad prokurorų darbo užmokesčiui apskaičiuoti nuo 2023 m. spalio 1 d. būtų taikomas Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nustatymo ir asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo įstatyme nustatytas pareiginės algos

(atlyginimo) bazinis dydis (1 785,4 euro).

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektų rengėjas – Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija.

3. Dabartinis teisinis įstatymų projektuose aptartų teisinių santykių reglamentavimas

Prokuratūros įstatyme prokurorų pareiginės algos koeficientai yra numatyti šio įstatymo 1 priede, o nuostatos dėl prokurorų darbo užmokesčio išdėstytos 49 straipsnyje.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Prokuratūros įstatymo 1 priedo pakeitimu siekiama padidinti visų lygių prokurorų darbo užmokestį. Siūlomas darbo užmokesčio padidinimo dydis negali ženkliai skirtis nuo teisėjų darbo užmokesčio. Atsižvelgiant į tai, Prokuratūros įstatymo Nr. I-599 49 straipsnio ir 1 priedo pakeitimo įstatymo projekte siūlomas subalansuotas darbo užmokesčio santykis tarp atitinkamų grandžių teisėjų ir prokuratūrų, numatant tokius prokurorų pareiginės algos koeficientus, kurie skirtųsi vidutiniškai 10 proc., lyginant su teisėjų koeficientais. Atsižvelgiant į 2023 m. liepos 1 d. įsigaliosiantį Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimo įstatymą Nr. X-1771, prokurorams, kaip ir teisėjams nėra numatomas priedas už tarnybos Lietuvos valstybei stažą.

Šie siūlymai teikiami, atsižvelgiant į Konstitucijos 118 straipsnio nuostatas, o taip pat ir į patariamųjų Europos Tarybos institucijų (Konsultacinės Europos teisėjų tarybos ir Konsultacinės Europos prokurorų tarybos) nuomonę, kad, nustatant prokurorų statusą ir jų darbo užmokesčio dydžius, turi būti atsižvelgiama į būtinumą išlaikyti tam tikrą teisėjų ir prokurorų atlyginimų pusiausvyrą¹. Panašus teisinis reglamentavimas yra ir kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Europos Tarybos Europos veiksmingumo teisingumo komisijos (CEPEJ) 2022 m. ataskaitos duomenimis (2020 m.), 21 valstybėje² teisėjai ir prokurorai vidutiniškai gauna vienodą arba beveik vienodą (besiskiriantį ne daugiau kaip 10 proc.) darbo užmokestį.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlomi pakeitimai ne tik užtikrintų didesnę prokurorų motyvaciją eiti prokuroro pareigas ir išlaikyti aukštos kvalifikacijos profesionalus, bet ir prisidėtų prie prokurorų profesijos patrauklumo didinimo ir, tikėtina, į visą prokuratūros sistemą pritrauktų naujų perspektyvių specialistų bei didintų prokurorų motyvaciją pretenduoti užimti vadovaujančias pareigas prokuratūros sistemoje.

¹ **Europos Tarybos Bordo deklaracija** „<...> dėl teisėjų ir prokurorų uždavinių panašumo panašūs yra ir reikalavimai bei garantijos, susiję su jų statusu ir pareigų vykdymo sąlygomis, būtent su priėmimu į pareigas, mokymusi, karjera, drausme, perkėlimu, atlyginimu, atleidimu iš pareigų ir laisve kurti profesines asociacijas (37 punktas).“

Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacija R(2000)19 „Nustatant prokurorų statusą bei jų darbo užmokesčio ir pensijų dydžius turi būti atsižvelgiama į būtinumą išlaikyti tam tikrą pusiausvyrą tarp teisėjų (members of judiciary) ir prokurorų, nes nepaisant to, kad jų pareigos skiriasi iš prigimties, abi šios grupės atlieka lemiamą vaidmenį teisingumo sistemoje. Prokurorų darbo užmokestis taip pat turi atspindėti pareigybės reikšmingumą ir tinkamumą“.

Konsultacinės Europos teisėjų tarybos (CCJE) nuomonės Nr. 1 (2001) 61 paragrafas „<...> adekvatus darbo užmokestis būtinas tam, kad būtų užtikrintas laisvas ir atsparus įtakai darbas. Ši pastaba taikoma ir kalbant apie prokurorų darbo užmokestį.“

2014 m. gruodžio 17 d. Romoje priimta Konsultacinės Europos prokurorų tarybos (CCPE) Europos Tarybos Ministrų Komitetui pateikta nuomonė „Dėl Europos normų ir principų, susijusių su prokurorais“ (53 punktas) „Teisėjų ir prokurorų misijų panašumas ir joms būdinga komplementarumo (viena kitos papildymo) specifika reikalauja panašių garantijų dėl jų statuso ir tarnybos sąlygų, o konkrečiai – dėl priėmimo į tarnybą, mokymų, karjeros galimybių, darbo užmokesčio, darbo drausmės ir perkėlimo (kuris turi būti vykdomas tik įstatyme nustatytais pagrindais arba jų sutikimu)“.

² Albanija, Andora, Austrija, Belgija, Bosnija ir Hercegovina, Bulgarija, Estija, Kroatija, Prancūzija Vokietija, Italija, Latvija, Liuksemburgas, Monakas, Šiaurės Makedonija, Lenkija, Portugalija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija, Marokas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtų įstatymų projektų nuostatos neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai neturės, tačiau turės teigiamą įtaką kovai su korupcija ir nusikalstamumu, kadangi didins prokurorų motyvaciją dirbti, pritrauks naujų aukštos kvalifikacijos teisininkų dirbti prokuratūroje.

7. Galima priimtų įstatymų įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtų įstatymų projektų nuostatos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, galiojantys teisės aktai, kuriuos būtina pakeisti, panaikinti ar priimti priėmus teikiamus įstatymus

Siekiant į teisinę sistemą inkorporuoti priimtus įstatymų projektus, galiojančių įstatymų keisti, panaikinti ar priimti naujų nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimams ir bendrinės lietuvių kalbos normoms, sąvokų ir terminų įvertinimas

Įstatymų projektams parengti laikantis Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektuose nepateikiama naujų sąvokų ir sąvokas įvardijančių terminų, todėl projektai nevertintini Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektuose reglamentuojami klausimai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai

Priėmus Įstatymus nereikės pakeisti ar priimti kitus teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų pareikalaus ar leis sutaupyti įstatymo įgyvendinimas

Įstatymų nuostatoms, susijusioms su prokurorų pareiginės algos koeficientų didinimu, įgyvendinti papildomų darbo užmokesčio lėšų poreikis 12 mėn. laikotarpiu 627 prokurorų etatams sudaro 15 914 919,1 Eur.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Gautos ir įvertintos Generalinės prokuratūros pastabos.

15. Reikšminiai šių įstatymų projektų žodžiai

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šioms įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „prokuroras“, „darbo užmokestis“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Néra.
